

O ANTROIDO

Por cinco perros ó mes
tés ANTROIDO tod o 'ano,
e sin saír d' a lareira
á calquera mamarracho

que, coa disfraz fai un home
e sin él é un estropaxo,
lle sacarás a carántula.....
si afroxas antes os cartos.

TRANGALLADA PRA TODOL-OS XUEVES DE TODOL-AS SEMÁS DE TODOL-OS ANOS.—AMEN

Siñor director d' O ANTROIDO

Sonsa 26 de Xaneiro de 1887.

Meu compadre e parente, pol-os abellós:

Fólgome de que vostede é mail' a compañía non teñan mála novedá. Por acó inda ben, soasmentes que fai uns días qu' ando eibado d' o xuncras d'o frato, e por mais unto vello que lle arrimo soméllame que vai de peor. Coladas d' as moçadas que andan n-o lombo d' os anos; e xa un non morra.

Ademirado quedei, abofellas, co-a leutura d' os párrafos que me trouxo ó último número d' o seu ANTROIDO, escomezando pol-o pirmeiro, qu' se titula "Males d' a emigración" e rematando pol-o derradeiro que copea outro d' o semanario doente, (Dios m' o perdoe) *Las Mariñas*.

Penso contestal-ó pirmeiro cando esté esgabexado de todo. Pasarei por riba d' os contos algo demais colorados que lle siguen, pra enfuciñar n-o que respenta ós arrotos d'o semanario dito falando d'o baile d'o "Liceo".

Fagamos unha cuspiñada, e vamos ó oito.

Pirmeiramente: tod' home ben aducado, sea aristócrata ou demócrata, ou mesmo Xudas parido, cando se chega á unha señora ou señorita, xa sea n'un baile, de máscaras ou non, xa sea n'un treato por mais qu' o telon esté corrido, faino co-sombreiro n-a man e sin cobrirse mentras parola co-éla.

Pódes' esquencer este preceuto co-as enmascaradas, porque d' estonces non se trata d' a personalidá d' a tapada, senon d'o disfraz. Mais si a tapada ou tapadas se dan á conecer privadamente, quedan n-o mesmo caso que si estivesen descubertas, pr' o qu' as conoce.

E si o tal preceuto é xeneral, e conserva a sua forza e vigor dende os nosos abós, e qu' a natural galantería repuna derogar, poñato mais non debe oser-varse n'un baile de sociedade?

Esas non son "medas de Betanzos", miña xoya, son leis xa moi vellas que veñan rexindo d' escant' en en todol-os países civilizados. O contrario, so-

lasmentes pode ser desculpado n'un carrexon d' os sacos.

Pro ainda hay mais. O decir, que si o mozo estaba coberto n-o dito baile conversando con unha señorita, era porque non se beilaba o aristocrático rigodon n' aquel baile de boton flaco, é verdadeiramente fátuo. E un insulto embozado qu' o seu autor lanza sobre as persoas qu' asisten os bailes d' o Liceo. Custión vella en poblachós pequenos, pro qu' é moy conveniente o ventilar

Priscidindo xa de que n-os bailes de trangallada pública d' ese mesmo Madril que se cita béilase o rigodon, baile de vellos e de señoras xa canas, correreime pol-o fondo ruín qu' a frase asconde. En xunto; quixo dicil-o autor de tal ornéo, que n-o Liceo beila a xente de pouco mais ou ménos, á plebe verbi gratia, e que por tanto non merece que co-éla se prautiqu' o preceuto de boa crianza espicado. E que n-o Circo beila a xente decente, a aristocracia, poño por caso.

Vamos á contas, e suprico a gracia d' o meu compadre e parente pol-os abellós, si son molesto.

Certamente que si s' asoma o peteiro pol-a porta d'o salon d'o Circo un día de baile, nótase, pol-o pronto certo cheiro qu' á moitas agrada, pro qu' eu fluxo d' él como d' os deños, por estar afeito ó aire d' aldea. Este defauto, producido pol-a falta de ventilacion d'o local, é levadeiro mentras se recrea a vista n-a aquel maravilloso ramillete de nenos, hermosas e garridas todas elas. Pro xuro, que por moito que teño alertado dendes d' a porta dita, nunca pescudei blason algun qu' as distinguisse d' as non menos encantadoras e feiticeiras que fan as delicias d'o baile d' o Liceo.

As unhas, com' as outras, levan por timbres n-as traseiras d' os seus cochos, quen unha vara de medir cruzada co' unha tixeira, sobre fondo de so-monte; quen un tinteiro de corno co' unha pluma de ganso atravesada, sobre fondo de papel sellado; quen unha penseira e unha roca, sobre d'o lombo d' un porco; quen unha lavativa e un almirás sobre fondo d'

amargasas bágoas; quén unha alcuza de aceite c'unha vela de sebo sobre fondo de pimento; quén....

Si os abós resocitasen, e tal visen, chorarian de gozo ó mirar com' o sol d' a liberdade habia, vivificado tanto ingrato piollo.

Queda probado que respeito de *alcurnias* por ahí nos vamos todos.

Supoño agora que o señor orneador non se refiriu á aristocracia d' o diñeiro; porque estonces podría ocupar unha butaca d' o *aristocrático Circo*, con mellor dereito quizaes qu' o orneante, algun cortador, mny honrado por certo, que eu conozo.

¿E de *modales* á custión?

Xuro n-o meu ánemo qu' entro n' esta materia contra miña vontade. Pro temos que defendernos cando tan malévolamente se espaxen certas reticencias que poden facultar a un forasteiro, por élas enganado, pra tomarse libertades que, si n-o *Circo* pareserian extráneas, moito mais ó serian n-o *Liceo*.

Razon ó canto.

En ningunha sociedade de recreo, e deixémonos de aristocracias e democracias, pois, como queda indíca-do, todos somos labradores e veciños, en ningunha sociedade d' esa crase está admitido qu' os beilaris yan alugilados pra beilar toda á noite c'unha sola xo-yen. Dende o mesmo punto qu' eso socede, ese baile deixa de ter as condicións qu' a decencia exige; e moito mais, cando esas mesmas parexiñas agarimanse n-o curro d' un sofá nos intermedios, co-as caras pegadiñas com-a rulos, todo á vista, cencia e pacencia d' as mamás, d' os papás e d' o presidente d'a sociedade que consinte que se ll' espeten esas marmotas ás señoras e esos gorros ós caballeros, sin respecto ó lugar que se ocupa. Esto ten pasado, e por tradición sigue pasando, n-a sociedade *Tertulia Circo* de Betanzos.

N-o *Liceo Recreativo* non se ven esas cousas. ¿Onde está, pois, a decencia?

Non hay qu'enfadarse. As verdás non s'alcontran n-o perol de doña Quiteria: amargan sempre. Cerren os ollos e tráguenas, si é que lle queren poñer remedio á un mal que xa vai sendo vello e case case incurable. Destingámonos n-houra-toa, pro pol-educacion nada mais; porqu' aquel qu' o tén, ben o come.

Meu compadre e parente, pol-os abellós: xa sei que fun moi pesado, pro tamen sei que todo m' o perdoa; porque sabe qu' os seus deseos son pra min leises, que me farán sempre baixal-o lombo, pr' o que poida servilo. com' é a miña vontade.

Tróquelle pront' o nome ó ANTROIDO, que ben o merece. E mande.

Seu compadre e parente pol-os abellós,

ABELLÓN.

CARTA D' OUTRO MUNDO.

N-os Infernos, á 26 de Xaneiro d'o ano 5887 d'o reinado de Lusbel.

Men amigo Barolo: Collo a pruma, molloa en pez ardendo e escriboche n'un papel que por enasallidá topei aquí pra darche noticias miñas.

Xa che oyo dicir todo admirado:—¡Cómo! ¡Inocente n-os Infernos!

Si, amigo meu; aquí estou como tiña que soceder, en cumprimento de certos principios *sentados* pol-a vosa amantísima nai a Irexia; principios qu' aínda están en pé, por mais qu' a civilizacion, que despexa todol-os camiños, xa deberea franquear un poco mais o d' o Céu.

Ben sabes, amigo Bartolo, que sin ser o que se chama un fanático, cumpria c-os deberes qu' os cregos me imponían. Ben pai de familia, honrado, traballador, caritativo, nunca o diñeiro alleo se me pegara ás mans á pes-r de ser español e non tiña unha falta que botarme n-a cara. A enfermédá de que morrin, tí ben a sabes, era d' esas que producen os mais grandes doores. Sufrina con pacencia, pro xa ben confesado e ben comulgado (como quen dí, ben comido e ben bebido), o door fixome dicir unha palabrota d' esas qu' están condenadas pol-a relixion que profesades a maoria d'os españoles; con intervencion d' o goberno e detrimento d' o bolso.

¡Quén tal dixio! O demo qu' estaba ós pés d'a miña cama tirándose d'os cornos doente porqu' eu salvábame, frotouse as mans de ocontento e sonrieuse como quen dí: este xa caeu.

E así foi. Dende estonces lle pertencin en corpo e y-alma. ¡Cousas d'a relixion! Si eu fora mudo á estas horas estou n-o céo.

Un momento dempois d' haber esboirado aquela palabrota, estaba de viax' entre media ducia de demos bermellos e negros que me levaron ás reborcalladas hastra dar n-as caldeiras de Pedro Boteiro que, como sabrás, están n-o interior d'a terra pol-o d' agora e mentras a cencia non lle suba os alquileres.

Chegamos, e recibeunos un demo moi feo, quen nos fixo os honores d'a casa, porque non quita o ser demo pra ser cortés, e que dempois d' espetarme un tenedor salvo á parte, votoume n-a segunda caldeira.

¡Ay, meu amigo, qué baño! Caín n-un mar d' aceite fervendo; pro éramos tantos os qu' ali estábamos qu' antes de que me cedesen o meu sitio, apabullei un obispo, qu' alá cando estaba n-a terra habia feito e desfeito moitos conventos de monxas. Pedinlle perdon e contestoume c-un bellisco que me fixo unha roncha. Eu non me queixei, porqu' aquel door era un confite á veira d' o que me preducia o aceite fervendo.

Eu creo qu' á forza de millóns de sigros acostumarémonos á vivir aquí, porque já qué non s' efai o home?

O mais doente pra nos e qu' os demos nos tran noticias d' o céo. Por certo que me chocou bastante o qu' un demo me dixio n-outronte. ¿Acórdaste de don Lucas, aquel usureiro veciño noso qu' habia roubado á toda clás de persoas, e que matou de fame ós seus fillos e envenenou á sua muller? Pois estache n-o céo. A hora d'a morte fixo unha boa confesion, e agora anda paseándose con ángeles e serafis pol-as nubes. Fai ti comparaciós entr' él e eu, e dime si non me fora mellor facer o que don Lucas e poñerme a honradez por monteira, gardando o arripintemento pra a hora d'a morte.

Volvendo ás cousas d' aquí, díreche que com' hay moitos ministros d' o Señor, ármase cada batalla que parés qu' a caldeira se ven á baixo. Protestantes, xudíos, mouros, católicos, budhistas, etc., tiranse á

esta canto atopan á man. Todos queren tér razón; todos son os verdadeiros, os lixítimos.

Aquí témos tamen as nosas manifestaciós. Agora trátase de facer unha solicitú á S. M. Satanás pirmeiro... e último, pidíndolle que nós leve á caldeira onde viven as monxas, porque, como din algúns curas que foron cabecillas, esta vida maldit' o eniste que tén: seis sacristás son os encargados de recoller firmas.

Onte falei c-un probe por quen n-a terra están diñdo misas á barullo, creendo que s' atopa n-o purgatorio. Porqu' o qu'él di, ese diñeiro estivera mellor empregado en preitos ou en petroleo.

Preparamos unha gran solemidá pr' o día en que veña o cura Santa Cruz, á quen agardan moitos correlixonarios seus. ¡Qué día pr' os calristas!

Poi-o demais, e salvo o chamusqueo e os belliscos das tenazas, vámol-andando. Aínda teño que dar grazas porque non me mandaron ó purgatorio, d' onde, como non teño cartos, non salía nunca.

Acaba de chegar un condanado que, com' eu, naceu con mala estrela. Doull' a corazoada de meterse á salvar dous nenos que s' estaban afogando, e pereceu co-éles n-a demanda. Isto pouco era, pro y-o morrer sin confesión? Aquí está o *busilis*. O caritativo salvador, así com' o maor d' os nenos que tiña xa sete anos, chegaron ó Inferno. O outro neno, como non tiña mais que cinco anos, non se condanou, e foi ó ceo. Si á sua nai se lle ocorre parilo dous anos antes non fuxe él d' o chamuscon.

D' estes casos hay aquí á millóns.

Pro vexo qu' a pruma se me vai queimando n-a tinta, e así outro día m' espricarei mais, concurindo hoxe por encargarche moito que cando vayas á morrer non te esquezas de facer unha boa confesion.

Sin outro particular, teu amigo.

MALES D' A EMIGRACION.

(Historia d' actualidá)

II.

Arrombada a roupa y-os papeles pro viaxe, non lle faltaba mais que darlle a despedida á dona d' o seu corazón. Dous días antes de saír pr' o porto, y-á tempo qu' o sol iba agachándose detrás d' os montes, tomou o camiño en dirección á casa de Rosa que xa o agardaba. Chegou; mirouna con durezza e non se astreveu a dicirlle palabra.

Ela sabia o cuxeto d' a vesita e tampouco á vés cascaxou n-a sua gorxa temendo descubrir a afección que sentía; mais ó cabo, rompendo ó silencio, díxolle;

—Algo che pasa, Mingos, cando vés tan triste; ti que soilo risas tiñas para min!...

—É verdade, Rosiña; hastra fai pouco tempo, verte e sentir alegría afervelloarmé n-a sangue, todo era un.

—Y- agora por qué non?

—Agoral!...

Mingos non pudo seguir

—No me negues o que pensas.

—Ay pren tiña adourada, ben quixera... pro xa que mo mandas!...

—Eso é, mándochu y-obedece—insistiu con vos mal segura
Pois sea—continuou o rapás—mais dinantes quero que me prometes non afrixirte.

—Bén, acaba d' unha vés.

Non te apures, que nunca é tarde pra sufrir; eu levo penado moito istis días cavilando en que non tei de ver por algun tempo.

—Inda atinas n-aquelo!...—respondeu colléndolle a man é mirándoo con tenrura coma si quixese apartar un pensamento d' a sua cabeza—jinda pensas deixar o eido por ir á terras de fora? non, meu amante, non-o fagas, eiqui naceron os nosos pais, eiqui nacemos nós, y-eiqui debemos morrer; estes sitios que vieron os nosos amores, onde pasamos horas tan risoñas, xa non che agradan, queres trocalo por outro que non sabes como é; queres fuxir... e deixarme soila!...

Rosiña qu' hastra estonces pasara mil engustias pra conter, se, rompeu a chorar, mentras Mingos co-as bágoas n-os ollos, respondíalle:

—Non chores, meu sol, si me estimas; non te entregues ó sentimento si en algo apreceas a miña vida qu' é toda tua; marcharei, mais e pra que á volta poida levarte a eirexa e chamarte de pois miña muller; n-aldea nunca xuntarei cartos pr' a casina, ti ben vés que non-os hay, pperdoasme que me vaya?

Unha mirada de cariño e pesar foi a remposta.

—Fala, meu regalo; qu' os teus beizos digan que si; y-anque as estranias topen agarimo n-a miña y-alma cando esté lonxe, d' a tua veira, ó méenos terei o consolo de que non me gardas xenreira.

A moza sospirou.

—Dimo—insistiu o rapás bicándoll' a man que tiña antre-as suas—pol-a Virxe d' o Cárme ch' o pido.

—Qué desexas de min, si miro que cantas pormesas me tiñas feitas van a trocarse en fume? non che basta o que padezo? jinda pertendes que manifeste que estou contenta con que te vayas e me deixes!... Por Dios non m-o repitas... ti eres libre, e si nada che importa unha muller que tivo a disgracia de crérte fai o que queiras.

—Moito me afrixes, pro xa non tén remédeo; pasado mañan sai o barco, adios miña ruliña; eu non tes' esquencerei mentras viva; irá sempre a tua imaxe n-o meu corazón pra que me dea alento n-os traballos, e legria n-os pesares ¡adios!... qu' o ceo te garde.

E mirándoa tenramente soparouse d' ela sin escoitar remposta.

Rosa quedou coma unha estauta, sin tér ánemos pra chamalo, hastra que se perdeu n-as revoltas d' o camiño.

(Concluirá.)

COMPARSAS E TRANGALLADAS

Diego Corrientes, a Loba, Melgares e demais familia non foron ladrós; foron *hacendistas*.

Si éles houberan tido esperanza de chegar algun día á mañexar ó diñeiro d' o país, ben seguro que non houberan andado á que salta por trampas e barrancas, espostos á querbar pol-a noz d' o pescozo, sinon que cando tiveran a cobizada carteira collerian troitas á bragas enxutas.

Que lles facia falla diñeiro porque gastaban mais d' o que debían, bó ramedio: facer unha recolleita d' a moéda vella de prata e ouro que tivera, por exemplo, 0075 de ley e volvéla á acuñar aumentándolle a mezcla, c-o pretexto de facilitar as transaciós d' o comercio exterior.

Pol-o que se vai vendo a economía política redúca-

O ANTROIDO.

se á mandar que "tanto capital que tén un cibdano calquera en tales ou cales moédas, quede redocido ás tres coartas partes", si non atopa ocasión de canxealo á tempo ou emprealo en tabaco ou papel sellado.

Xa o sabedes: dende o día 10 de Marzo próusimo o que teña 20.000 réas en pesos duros, si se descoida, non tén mais que 15.000; conqu' así dádemme a diferencia, qu' eu m' as arregrarei c-o Estado.

Co-a moéda de cobre ou bronce acuñada antes d' o ano 68 tamen reza o Real-dacreto, pro esta si ben é necesario unificala, tampouco se perde n-élo pois cada 20 réas d'a vella pesa 24 ou 26 en cás grandes ou pequenos.

N-este momento teño á vista unha solicitú firmada por 146 prencipaes contribuentes de Betanzos pido o restablecemento d' o tribunal d'a Inquisición.

Non hay qu' asustarse, amabres suscritores d' O ANTROIDO: leva a fecha d' o ano 1814, vai dirixida á Fernando o Deseado, aquél d'a naris longa á forza d' estírala pra oler a sangre d' os liberales, e ven inserta n-un número d' a *Estafeta de Santiago*, préodeco que debeu ser abó d' outro que todos conecemos.

Busquei n-aquela istancia un apellido, e viña retrocado ou s' esquencera; eu lía ou solfeaba, *Q D si do*, e esqirbiran n-a lista: *Q D se da*.

A certa farmacia d' esta poblacion levaron algun viño de Valdeorras, comprado n-un establecemento que non se cita, pra analízalo, resultando d' o análisis qu' non era tal viño sinon unha composicion d' as que fan os tintoreiros, item mais, un pouco d' alcohol pra darlle forza.

Como a saude pública non val un pitillo pra os axotistas, ás autoridades locais corresponde velar por ela; e á este fin o señor alcalde debía dispoñer o recoñecemento d' os viños que se venden n-o pobo, impondo correctivos á aquelas persoas que por encher a ucha non teñen roparo en envenenar pouco á pouco ós consumidores.

Que si algun lle chama *viño*, será por dicir: *chegou*
Riveiro, sin ser d' o Miño;
Castilla, por un camiño
qu' á Castilla non cruzou.

Por fin e como era d' esperar, ó paso que sempre levan, un coche atropellou n-a Ponte-Vella..... nada mais qu' un farol, por hoxe, qu' outro día será un neo ou unha persoa maor.

Un xuxeto qu' iba n-o interior d-o vehículo veuse precisado á deterse tod' o tempo qu' a autoridad, en uso d' as suas atribucións, creu necesario pra pedir a responsabilidade á quen a tivera, á pesar d' a *inmuniá* d' o tal señor, que por certo tivo arranques de moitos fumes e antr' eles o de pagar 80 réas impostos de multa ó condutor d' o coche pol-o desperfecto.

¡Ben pol-o señor alcalde, e bravo pol-o viaxeiro rumboso!

Dinnos, sin que poidamos afirmal-a noticia, que tres inxenios d' esta localidá puxeron en apertura os seus maxis co-ánemo de facer un *despropóseto* pr' o antroido (non o préodeco).

Según noticias está bastante adiantad' o traballo, y-eso qu' alguns d' eles son bastante perguiceiros; pro así e todo, é seguro qu' o día d'a cinza estrenarase con éusito e proporcionarálle unha boa entrada á sociedade *Liceo Recreativo* que logrará esté animado como nunca o baile d' aquela noite.

Témos entendido qu' antusiasta sociedade d' o *Liceo*, sin roparar en gastos, pensa facer ó noso tocayo o antroido un manífico enterro, en canto papexe o derradeiro ay, e se lle vaya co-él o último folgo.

IMP. DE A. AMENEDO PONTE.

Soportás d' o Campo, 7

TEODORO D' O CAMPO

—Segunda Colexa.—

UNHA GRAN PARTIDA DE VIÑO NOVO

DE TORO, SUPERIOR

á 6 cadelas pequenas neto

—e por maór á 36 réas a cántara.—

Valdeorras á real.

XESOALDO SEOANE

Socesor de Ferruco Peres.—Euatravesada.

Señoras e señores, nenos, nenas, os que queiran calzado bó e xeitoso qu' hastra n-o andar á un coxo fai garboso faise aquí por millares ou docenas.

A barato e primor ninguén lle gana e á fino cando vai tomar medidas, e as qu' as toma unha ves, agradecidas son pra vitam eternam parroquianas.

J. FRANCO FOTÓGRAFO, LA REAL!

¡Retratos á real! Alá vou eu á que saque a fisonomía d' o rostro d'a miña cara ou carantoña.